

3529

3K33

2-28

29.15(47)

U-94

USULHN

ՆԱՄԱԿ ԿՈՎԿԱՍԻՑ

ԱԶԵՐՆԵՐ—ԿՈՒՍՆՐԱՏ—1933

27 JUN 2003

3K33

Պրոխորներ բոլոր յերկրների մեացեք

4-28
այ

20 NOV 2009

ՍՏԱԼԻՆ

38621

3K34

ՆԱՄԱԿ ԿՈՎԿԱՍԻՑ

595



ԱԳՆԵՆՆԵՐ — ԿՈՒՍՂՐԱՏ — 1933

05 AUG 2013

3529

ՆԱՄԱԿ ԿՈՎ ԿԱՍԻՑ

ԲԱԳՈՒ

ՆԱՎԹԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ

ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերկրում վորոշ «հանգստացումից» հետո, Ռուսաստանի լավ բերքից և կենտրոնական-արդյունաբերական ուսյոնում աշխատանքների աշխուժանալուց հետո՝ նավթային արդյունաբերությունը վորոշ վերելքի շրջանն է մտել: Մասնակի գործադուլները յերկյուղալի (ռիսկով) լինելու շնորհիվ (քաղաքական դաժան ուսպրեսիաների և նավթարդյունաբերողների աճող կազմակերպվածության պատճառով) նավթահանության պակաս ստացումը, վոր գործադուլներով եր պայմանավորված՝ իջել է ինչ վոր մի կես միլիոն փթի: Գործադուլների բացակայությունը և նավթահանման սահուն ընթացքը բարեհաջող պայմաններից մեկն է հանդիսացել՝ շատրվանային նավթի քանակի ավելացման համար: Իսկ նավթարդյունաբերության դրության մեջ ստեղծ-

Հայերենը խմբագրեց՝ Լ. Դանիելյան. Տեխ. խմբ. Կ. Թառևնյան
 Հանձնված է արտադրության—22-ին ապրիլի, ստորագրված է տպագրության—4-ին մայիսի. տպագրական թերթերի թիվը—1 տպագրական նշանների թիվը—38.800:

Баş M, M, Myvækkilligi № 2314, Sifariş № 679, Tiraz 1000.
 AZƏRNƏŞR MƏTBƏƏSİNDƏ BASƏLDƏ.
 Bakı, B, -Morsqoj və Q. -Presnenski kycələrin tinində № 16/36.

ված (համեմատական) կայունությունը նրան վերադարձրել է վերջին ժամանակներս կորցրած շուկան: Այս տարի նավթահանության քանակությունը բարձրացել է 500 միլ. փթի, — մի թիվ, վորին նավթահանությունը յերբեք չի հասել վերջին չորս տարիներից և վոչ մեկում (անցյալ տարի — 467 միլիոն փութ): Շնորհիվ այս բանի, վոր կենտրոնական-արդյունաբերական ռայոնի կողմից ավելացել է վառելանյութերի պահանջը և Հարավ-Արևելյան, Ռյազան-Ուրալի, Մոսկվա-Կազանի յերկաթուղիները քարածխից նավթի յեն անցել, այս տարի նավթի արտահանությունը զգալիորեն առաջ է անցել անցյալ տարվանից: Չնայած նավթարդյունաբերողների բարձրացրած վայնասունին նավթի գները չեն ընկնում, այլ մնում են հին գները, վորովհետև տարեկան միջին գինը նույնն է, ինչ վոր անցյալ տարի (21 կ.): Իսկ որհնյալ նավթահորերը հենց են է, շատրվանում են, պարգևելով նավթարդյունաբերողներին անձրևի առատությամբ նավթ:

Մի խոսքով՝ նավթարդյունաբերողների «գործերը» զբստովում են:

Մինչդեռ տնտեսական ռեպրեսիաները վոչ միայն չեն թուլանում, այլ ընդհակառակը, ել ավելի յեն ուժեղանում: Հետ են վերցվում «նազրագնոյն» ու բնակարան՝ վարձը: Յերեք հերթի աշխատանքը (8 ժամյա բանվորական օր)

փոխարինվում է յերկու հերթի աշխատանքի (12 ժամ. բան. օր), իսկ արտաժամյա գործավարձային աշխատանքը սիստեմ է դառնում: Բժըրկական ոգնությունն ու զպրոցների համար արվող ծախսերը նվազագույնի յեն հասցվում (իսկ վոստիկանության համար նավթարդյունաբերողները տարեկան ծախսում են 600 հազար ռուբլուց ավելի): Ճաշարաններն ու ժողովրդական տներն արդեն հետ են խլված: Հանքագործարանային հանձնաժողովներն ու պրոֆմիությունները միանգամայն անուշադրության են մատնվում: Գիտակից ընկերներին վերջնահաշիվ տալը հին ձևով է գնում: Վերսկսվում են տուգանքներն ու ծեծը:

Ցարական իշխանության ծառաները — վոստիկանությունն ու ժանդարմերիան — ամբողջապես նավթային արքաներին են սպասարկում: Բազվի նավթային ռայոնները հեղեղված են լրտեսներով ու պրովակատորներով, նավթարդյունաբերողների հետ ամենաչնչին ընդհարման համար՝ բանվորների մասսայական աքսորում, Բազվի արտոնությունների փաստական «ազատությունների» լիակատար ավերում և ձերբակալություններ՝ ձերբակալությունների հետևից, այսպես է — տեղեկան ազմինիստրացիայի «սահմանադրական» աշխատանքի պատկերը: Յե՛վ դա հասկանալի յե. առաջինը, նա «ըստ իր եյության» չի կարող չխեղ-

գել ամեն մի, թեկուզ, ամենատարրական «ագատությունը», յերկրորդը, նա պարտավոր է այդպես վարվել և այն պատճառով, վոր նավթային արդյունաբերությունը, — վորը վորպես փթավճար և պետական հողամասերից արվող հատկացում, աքցիղ և փոխադրման տարիֆ՝ տարեկան 40 միլիոն ուղղուց վոչ պակաս «յեկամուտ» է տալիս գանձարանին, — «կարիք ունի» հանգստության, անընդհատ նավթահանման: Մենք ել չենք խոսում այն մասին, վոր նավթային արդյունաբերության մեջ ամեն մի արգելք ճշող կերպով ազդում է կենտրոնական-արդյունաբերական ռայոնի դրա, իսկ դա ել իր հերթին՝ կառավարության «գործերն» է խանգարում: Ճիշտ է, կառավարությունը մոտիկ անցյալում անհրաժեշտ է համարել նավթային ռայոններում վորոշ «ագատություն» թույլ տալ՝ բանվորների ու նավթարդյունաբերողների «խորհրդակցություն» սարքելով: Բայց դա անցյալում է յեղել, յերբ հակահեղափոխության շանսերը դեռ քիչ էյին պարզված, այն ժամանակ բանվորներին շոյելու քաղաքականությունն ամենածեղանտու քաղաքականությունն էր: Այժմ դրությունն արդեն պարզվել է, հակահեղափոխությունը «վերջնականապես» հաստատվել է, — և գաղանային ռեպրեսսիաների քաղաքականությունը բռնել է շոյանքների քաղաքականության տեղը, շարդեր սարքող

Մարտինովը փոխարինել է քաղցր յերգող Ջունկովսկուն:

Մինչդեռ բանվորները վերջնականապես հասթափվում են մասնակի գործադուլների նըպատակահարմար լինելուց, նրանք ավելի և ավելի վճռականորեն են խոսում ընդհանուր տնտեսական գործադուլի մասին: Այն փաստը, վոր նավթարդյունաբերողների «գործերն» ուղղվում են, իսկ ճնշումներն այնուամենայնիվ աճում են, — վրդովում են մինչև հոգու խորքերը, լարում մարտականորեն և վորքան վճռականորեն են խլվում հին նվաճումները, նույնքան ավելի լրիվ է հասունանում բանվորների գլխում ընդհանուր գործադուլի գաղափարները, նույնքան ավելի անհամբերությամբ են նրանք «սպասում» գործադուլ հայտարարելուն»: Կազմակերպությունը հաշվի յե առել, թե՛ նավթարդյունաբերության գործադուլի համար յեղած նպատավոր դրությունը, և թե՛ բանվորների գործադուլային տրամադրությունն ու վորոշել է ընդհանուր գործադուլի նախապատրաստական աշխատանք ըսկրսել: Ներկայումս Բագվի կոմիտեն մասսաների հարցումով և ամբողջ նավթային պրոլետարիատը համախմբելու ընդհանուր պահանջների մշակմամբ է զբաղված: Ամենայն հավանականությամբ՝ պահանջների մեջ կմտնեն — 8 ժամյա բանվորական օր, աշխատավարձի բարձրացում,

արտաժամյա և գործավարձային աշխատանքներէ վերացում, բժշկական ոգնութեան ուժեղացում, բանվորական ավաններ և բնակարաններէ վարձ, ժողովրդական տներ ու դպրոցներ, հանձնաժողովներէ ու միութիւններէ ճանաչում: Կազմակերպութիւնը ու նրա գործադիր որդան Բազմի Կոմիտեն գտնում են, վոր չնայած հակահեղափոխութեան ուժեղանալուն և նավթարդյունաբերողներէ աճող կազմակերպութեանը, բանվորներին կհաջողվի իրենց գործն առաջ տանել, յետե թշնամու ուժերին հակադրեն իրենց դասակարգային կազմակերպութեանը՝ հանքագործարանային հանձնաժողովներէ ձևով, ընդարձակելով ու ամրապնդելով միութիւնները, համախմբելով սոցիալ-դեմոկրատիայի շուրջը: Մոմենտի ընտրութիւնը կախված է բազմատեսակ պայմաններից, վոր նախապես հաշվի առնել դժվար է: Առայժմ մի բան պարզ է, վոր գործադուլն անխուսափելի յետ, և պետք է պատրաստվել գործադուլին «առանց մի ըուպե կորցնելու»*):

ՀԱՆԲԱՅԻՆ ԻՆԲՆԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նավթարդյունաբերութեան աշխուժացումը միակ կարևոր յերեմուլթը չե Բազմի պրոլետարատ

*) Ընդհանուր գործադուլ պատրաստելու մասին Բազմի Կոմիտեն այժմ արդեն խոսում է մասսաներին ուղղած իր թուղթերով:

րիատի կյանքում: Մյուս, վոչ պակաս կարևոր յեղելութիւնը հանդիսանում է մոտերս մեզնում սկսված «զեմստվոյական կամպանիան»: Մենք խոսում ենք Բազմի նավթային որդաններում հանքային ինքնավարութեան մասին: Մայրամասերի զեմստվոյների մասին ներքին գործերի մինիստրութեան հայտնի «յենթագրութիւններից» և Կովկասում զեմստվո մտցնելու գործնական միջոցների մասին՝ Կովկասյան փոխարքայի համապատասխան շրջաբերականից հետո՝ նավթարդյունաբերողներն զբաղվել են հանքային ինքնավարութեան նախագծի մշակումով: Նախագծի հիմունքները, վոր անշուշտ կհաստատի նավթարդյունաբերողների հերթական (28-րդ) համագումարը, մոտավորապես այսպես են: Նավթահանքային ռայոնը (Բալխանի, Ռամանի, Սաբունչի, Սուրախանի, Բիբի-Հեյբաթ, առանձնացվում է քաղաքից ու գավառից ու դառնում առանձին մի զեմստվոյական միավոր, վոր կոչվում է հանքային ինքնավարութիւն: Հանքային ինքնավարութեան ֆունկցիաներն են.— ջրի մատակարարում, լուսավորութիւն, ճանապարհների անցկացում, տրամվայ, բժշկական ոգնութիւն, ժողովրդական տներ, դպրոցներ, սպանդանոցների և բաղնիսների, բանվորական ավանների կառուցում և այլն: Ինքը՝ ինքնավարութիւնն ընդհանուր առմամբ կազմակերպվում է 1890 թվի

հունիսի 12-ի «Կանոնադրության» տիպով, այն տարբերությամբ, վոր «Կանոնադրության» համաձայն՝ զեմաստվոյի անդամների քանակության կեսն անպատճառ ապահովվում է ազնվականության համար, իսկ այստեղ, ազնվականություն չլինելու պատճառով (հանքային ռայոնը գավառից գատելով՝ նավթարդյունաբերողներն իրանց անվտանգ են դարձրել հողատերերի գերակշռությունից, իրենց սեփական գերակշռությունն ստեղծելով) նույն քանակությունն ապահովվում է մինչև իսկ վոչ բոլոր, այլ միայն 23 խոշոր նավթարդյունաբերողների համար. ինք նավարության 46 տեղերից 6 ը տրվում է տեսչությունների ու հասարակական հիմնարկությունների ներկայացուցիչներին, 4 տեղ 100 հազարանոց բանվորական բնակչությանը, 18 տեղ՝ բոլոր հարկերի յերկու յերրորդ մասը վճարողներին, այսինքն՝ 23 խոշոր նավթարդյունաբերողներին (ամբողջ բյուջեն մոտ 600 հազար ռուբլի է), 9 տեղ՝ հարկերի մեկ վեցերորդը վճարողներին, այսինքն՝ 140-150 միջակ նավթարդյունաբերողներին, վորոնք վաստակական կախումն ունին խոշորներից, մնացած իննը տեղը՝ մանր սուտորական արդյունաբերական բուրժուազիային (մոտ 1400 հոգի):

Ինչպես տեսնում եք, մեր առաջ են, մի կողմից, արտոնյալ կապիտալիստները, մյուս կող-

մից՝ զուտ արդյունաբերական զեմաստվո, վոր իրենից պիտի ներկայացնի աշխատանքի և կապիտալի միջև սուր ընդհարումների ասպարեզ: Հատկապես այդպիսի զեմաստվո կազմելով՝ նավթարդյունաբերողները ցանկանում են, նախ կուլտուր-տնտեսական ֆունկցիաների մեծ մասը իրենց «համագումարից» հանքային ինքնավարության վրա գցել, «համագումարը» դարձնելով մի զուտ սինդիկատ. յերկրորդը՝ հանքային բանվորական բնակչության կարիքների ծախսումներին մասնակից դարձնել և մնացած բուրժուազիային (ոժանդակ ձեռնարկությունների տերերին, հորափորման կապալառուներին և այլն): Իսկ ինչ վերաբերում է «3-րդ Պետական Դումայի կանոնադրության համաձայն» բանվորներին տրվող 4 ձայնին (լիազորներ բանվորական կուրիայից, իսկ հետո՝ 4 ընտրող), ապա դա վոչ միայն զոհաբերություն չի նավթարդյունաբերողների կողմից, այլ և շատ ձեռնտու յե. — 4 բանվորական ձայն ինքնավարության զեկուրացիայի համար, — դա այնպես «լիբերալ է» և... եժանագին, վոր նավթային արքաներն ազատորեն կարող են համաձայնել դրան:

Մյուս կողմից, վոչ մի կասկած չկա, վոր այն չափով, ինչ չափով հանքային ինքնավարությունը ի մի կգումարի նավթարդյունաբերական և այսպես կոչված «ոժանդակ» բուրժուա-

զիան, այն չափով ել նա կմիացնի մինչև այժմ
իրարից բաժան նավթարդյունաբերական բան-
վորներին ու ոժանդակ ձեռնարկություններին
բանվորներին՝ նրանց հնարավորություն տալով
իրանց ընդհանուր պահանջները ցուցադրելու
իրանց չորս ներկայացուցիչներին միջոցով:

Այդ բոլորը հաշվի առնելով՝ Բագվի կոմիտեն
հանքային ինքնավարության մասին հանած իր
բանաձևով՝ վորոշել և ոգտագործել ծրագրվող
ինքնավարությունը՝ նրան մասնակցելու իմաս-
տով, բանվորների ընդհանուր-տնտեսական կա-
րիքների ագիտացիայի և նրանց ավելի ուժեղ
կազմակերպման նպատակով:

Ապա ընտրական սիստեմի շրջանակներն ընդ-
լայնելու նպատակով և յեղնելով այն բանից, վոր
հանքային ինքնավարությունն ընդհանրապես
բանվորներին հուզող միևնույն հարցերով կզբաղ-
վի, վորոնցով զբաղվել են մինչև այժմ հրավիր-
ված խորհրդակցությունները, — իսկ այդ խոր-
հրդակցություններում բանվորներին տրվում եր
նավթարդյունաբերողներին հավասար ձայներ—
կազմակերպությունն իր բանաձևով պահանջում
ե ունենալ ինքնավարության մեջ բանվորների
համար հավասար քանակությամբ ձայն՝ շեշտելով,
վոր ինքնավարության ներսում պայքարը կա-
րող ե ուժ ունենալ միայն այն չափով, ինչ չա-
փով նա պաշտպանվում ե ինքնավարությունից

դուրս մղվող պայքարով և ծառայում վերջինի
շահերին:

Բացի դրանից, նկատի առնելով նահանգական
խորհրդակցության՝ բանվորների համար հանած
աննպաստ վորոշումը՝ նավթահանքային ինքնա-
վարության ուսյունից Բալախանի, Սարունչի,
Ռամանի գյուղերի անջատման մասին, — վորոնք
իրք բանվորական ավաններ են— կազմակերպու-
թյունը պահանջում ե այդ գյուղերը մտցնել
հանքային ինքնավարության ուսյունի մեջ:

Վերջապես, ընդհանուր բանաձևում մատնա-
նշելով ընդհանուր, հավասար, ուղղակի ու գաղա-
նի քվեարկությունը, վորպես տեղական ինքնա-
վարությունների ազատ զարգացման և գոյու-
թյուն ունեցող դասակարգային հակասություն-
ների ազատ արտահայտման անհրաժեշտ պայ-
ման, — Բագվի կոմիտեն շեշտում ե ցարական իշ-
խանության տապալման անհրաժեշտությունը և
համաժողովրդական հիմնադիր ժողով հրավիրելու
խնդիրը դնում, վորպես նախնական պայման, հե-
տեվողական-դեմոկրատական տեղական ինքնա-
վարություններ ստեղծելու համար. . .

Հանքային ինքնավարությունն առ այժմ ձե-
վակերպման շրջանումն ե:

Նավթարդյունաբերողների հանձնաժողովի
նախագիծը պիտի հաստատվի նավթարդյունա-
բերողների համագումարում, ապա փոխարքայի

զի վանատան միջոցով մտնի ներքին գործերի մինիստրութիունը, հետո Պետական Դուման և այլն:

Այնուամենայնիվ կազմակերպութիւնը վորոշել է այժմ և եթէ կամպանիա սկսել, ժողովներ հրավիրել նավթահանքերում և գործարաններում՝ նավթարդյունաբերողներին մերկացնելու, իր պլատֆորմը լայն մասսաների մեջ ժողովրդականացնելու, համաժողովրդական հիմնադիր ժողովի համար ագիտացիա մղելու: Հենց այս նպատակներով էլ նա չի հրաժարվի ինչպես նավթարդյունաբերողների համագումարին*) «մասնակցելուց», այնպես էլ Դումայի ամբիոնն ոգտագործելուց՝ մեր ֆրակցիային նախորոք անհրաժեշտ նյութերը մատակարարելով:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Շնորհիվ նավթահանքերում յեղած Բազվին առանձնահատուկ վորոշ պայմանների՝ (հավաքվելու վորոշ հնարավորութիւն, վոր դեռ լիովին չի վոջնչացված ազմինիստրացիայի կողմից, հանքագործարանային հանձնաժողովների գոյութիւն) կազմակերպութիւն գրութիւնը Բազվում ավելի նպաստավոր է, քան Ռուսաստանի մյուս մասերում: Բացի դրանից այսպես կոչված լե-

*) Նավթարդյունաբերողների վերջին համագումարի մասին Բազվի Կոմիտեն լույս է ընծայել հատուկ թերթիկ:

գալ հնարավորութիւնների գոյութիւնն էլ թեթեւացնում է աշխատանքը: Դրա շնորհիվ կազմակերպութիւն կապերը բավական շատ են: Բայց կապերն անոգտագործելի են մնում ուժերի ու միջոցների պակասութիւն հետեանքով:

Հարկավոր է բանավոր և գլխավորապես, տպագրական ագիտացիա թուրքերեն, հայերեն և ռուսերեն լեզուներով, բայց միջոցների (և ուժերի) պակասութիւն պատճառով ստիպված ենք սահմանափակել ռուսերենով, մինչդեռ, որինակ, թուրք բանվորները կարևորագույն դիրք են գրավում արտագրութիւն մեջ (նավթահանութիւն) և նրանք քանակական հարաբերութիւնը համեմատաբար ավելի են, քան ռուսները կամ հայերը: Ռուսերեն լեզվով հրատարակվող «Բակինսկի պրոլետարիյ»-ը (Բազվի Կոմիտեի որգանը) յերեք ամիս է արդեն լույս չի տեսնում՝ գլխավորապես միջոցներ չունենալու պատճառով: Բազվի Կոմիտեն իր վերջին նիստում ընդունեց Թիֆլիսի Կոմիտեի առաջարկը՝ մի ընդհանուր որգան հրատարակելու մասին՝ ըստ հնարավորութիւն չորս կամ յերեք լեզուներով (ռուսերեն, թուրքերեն, վրացերեն, հայերեն): Մեր կազմակերպութիւն անդամների թիվը (բառիս խիստ իմաստով) 300-ից ավելի չի: Ընկերներ մենշևիկների հետ (մոտ 100 անդամ) միացումը դեռ իրագործման շրջանը չի անցել, — առայժմ միայն ցանկութիւններ

են նկատվում, բայց միայն ցանկությունները
դեռ լիկվիդացիայի չեն յենթարկում պառակ-
տումը... Պրոպագանդան տարվում է միայն բարձ-
րագույն խմբակներում, վոր մեզ մոտ կոչվում են
«գրույցներ»: Միստեմը դասախոսական է: Մեծ
պակասություն է զգացվում լուրջ պրոպագան-
դիստական գրականության:

Կուսակցական մասսայի վրա վատ է ազդում
կուսակցությունից կարված լինելը, Ռուսաստա-
նի կուսակցական կազմակերպությունների գոր-
ծերին կատարելապես անտեղյակ լինելը: Համա-
ռուսական որգանը, կանոնավոր գումարավող հա-
մակուսակցական կոնֆերանսներն ու կենտրո-
նական Կոմիտեի անդամների սիստեմատիկ շըր-
ջագայությունները կարող եին գործին ոգնել:
Բազվի Կոմիտեի ընդունած ընդհանուր կազմա-
կերպչական բնույթի վորոշումներից ամենակարե-
վորներն են յերկուսը.— համակուսակցական կոն-
ֆերանսի մասին*) և համառուսական որգանի
մասին: Առաջին հարցի նկատմամբ Բազվի Կո-
միտեն անհրաժեշտ է համարում հնարավորին
չափ շուտով կոնֆերանս հրավիրել՝ գլխավորա-
պես հասունացած կազմակերպչական հարցերը
լուծելու համար: Դրա հետ միասին, Բազվի Կո-

*) Բազվի Կոմիտեի բանաձևը համակուսակցական կոնֆերան-
սի մասին՝ մենք հենց նոր ենք ստացել: Մենք կզտեղենք այդ մեր
գնահատականի հետ միասին հետևյալ համարում:

«Սոց. Դեմ»-ի խմբ.

միտեն նույնպես անհրաժեշտ է համարում բոլ-
շեվիկներին կոնֆերանսը՝ վերլին ամիսներս ֆրակ-
ցիայի ներսում ստեղծված աննորմալ դրությա-
նը վերջ տալու համար: Սյդ հարցի նկատմամբ
Բազվի Կոմիտեն մատնանշելով կազմակերպու-
թյունների միմիանցից անջատված լինելը, և
յենթադրելով, վոր միմիայն Ռուսաստանում
հրատարակվող ՀՍՄՍ.ՌՌՍՍ.ԿՍՆ ՈՐԳԱՆԸ կա-
րող կլինել միացնել կուսակցական կազմակեր-
պությունը, վորպես մի ամբողջություն, կուսակ-
ցությանն առաջարկում է զբաղվել նման թեր-
թի կազմակերպությամբ:

Կ. Ս.



ԸՆԿ. Ի. ԱՏԱԼԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Ընկ. Սալիևի՝ ստրեվ սրված «Նամակ Կովկասից»-ը հրատարակվել է 1910 թվի փետրվարի 26 (13) ին՝ Ռուս. Սոց. Դեմ. Բանվորական Կուսակցության կենտրոնական որդան «Սոցիալ — Դեմոկրատի» № 11-ում: Նա հանդիսանում էր «Նամակներ Կովկասից» սերիայից մեկը, վորոնք գրվել են ընկ. Սալիևի կողմից, վոր այն ժամանակ ղեկավարում էր Բագվի յեվ Անդրկովկասյան կազմակերպությունները: «Նամակ» ըսալիս է Բագվի նավթարդյունաբերության յեվ պրոլետարիատի դրության ցայտուն, պարզորոշ անալիզը յեվ միաժամանակ մեկացնում է նավթարդյունաբերական բուրժուազիայի սակսիկան, վորը ցարիզմի հետ միասին կասաղի հարձակում էր սխեյ Բագվի բանվորների դեմ: Բագվի բանվորական շարժման այդ ժամանակաշրջանի սպեցիճիկ պայմանների խորը յեվ մանրամասն վերլուծման հետ միասին՝ «Նամակ» ը պարունակում է նայեվ բոլեվիկյան կազմակերպության յիակատար ու ցայտուն բնու-

թագրությունը: Նամակն ունի հսկայական նամակուսակցական յեվ միջազգային նշանակություն:

Նամակն արտատպվում է «Սոցիալ - Դեմոկրատ» թերթից՝ առանց վորեվե փոփոխության:

ԱՐԴԿՈՄԿՈՒՍԻ (Բ) ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ ԿԻՑ

ՍՏ. ՇԱՀՈՒՄՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԿՈՒՍՊՍՍՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ:

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ „ՆԱՄԱԿ ԿՈՎ ԿԱՍԻՑ“-Ի ԱՌԹԻՎ

(«Բակիմսկի Բաբոշիյ»-ի քերթի 1933 թ. ապրիլի 9-ի
առաջնորդողը)

Ընկ. Ստալինի այսոր հրատարակվող նամակը ներկայացնում է «Նամակներ կովկասից» սերիաներից մեկը, գրված 1909 թվի դեկտեմբերին (հին տոմարով) ընկ. Ստալինի կողմից «Պրոլետար»-ի համար (բուլղերիկների որգան, վոր լույս էր տեսնում 1908-09 թվերին):

Այդ ժամանակ ընկ. Ստալինը գտնվելով պողպողիայում, Սուլ-Վիչեգորսկի աքսորից փախչելուց հետո՝ ղեկավարում էր Ֆազվի և Անդրկովկասի կուս-կազմակերպությունը:

Թիֆլիսի պահնորդական (ախրանկայի) բաժանմունքը 1909 թվի սեպտեմբերի 12-ին հաղորդում է. — «Հայտնի սոցիալ-դեմոկրատական գործիչ բուլղերիկ Կոբան („Սոսո“) յեկել է Թիֆլիս և սկսել իր աշխատանքը կուսակցության շարքերում: Սակայն այդ ժամանակ ընկ. Ստալինի աշխատանքի գլխավոր վայրը Բագուն էր:

Բնորոշե մատնանչել, վոր վոստիկանությունը 1911 թվի հոկտեմբերի 11 ին ընկ. Ստալինին

ձերբակալելու ժամանակ՝ առանձնապես մատնանչում է նրան հետամուտ լինելու դժվարությունը, նրա ճարպիկությունը խուսափելը գործակալների ձեռքից, ինչպես և նրա ղեկավար դերը Անդրկովկասյան կազմակերպությունում:

Ընկ. Ստալինի նամակը «Պրոլետար»-ը տպագրել չէր կարողացել, վորովհետև Ֆրակցիան, կենտրոնները վոչնչացնելու Կենտկոմի 1910 թ. հունվարյան պլենումի կայացրած վորոշման համաձայն՝ բուլղերիկները դադարեցրել էին իրանց առանձին որգանի հրատարակությունը, ուստի և նամակը տպագրվել էր «Սոցիալ-Դեմոկրատ»-ում:

Այդ նամակը սերտ կապակցություն պետք է ուսումնասիրել ընկ. Ստալինի այն «Նամակ կովկասից»-ի հետ, վոր տպագրվել էր № 2 դիսկուսիոն թերթում «Սոցիալ-Դեմոկրատ»-ի հավելված, 1910 թվի հունիսի 7 ին (մայիսի 24-ին) և նրավիրված է Թիֆլիսի կազմակերպության աշխատանքին ու հանձին Նոյ ժորդանիայի՝ լիկվիդատորության մերկացման:

Ընկ. Ստալինի Բագվից գրած նամակը բաժանվում է յերեք մասի և նվիրված է — 1. նավթարդյունաբերությունը, 2. նավթահանքային ինքնավարություն և 3. կուսկազմակերպության դրությունը:

Ընկ. Ստալինը հրաշալի վերլուծում է տալիս այն ժամանակվա Բագվի նավթարդյունաբե-

ըռւթյան մասին՝ վորից յեւնելով՝ Բագվի Կոմիտեն համբողջ նավթային պրոլետարիատի համախմբման համար պայքար մղելու պարզորոշ գլխին եր նշում: Մասսաների համախմբումը կուսակցութեան շուրջը պետք է ընթանար՝ հանքային հանձնաժողովները — բանվորական մասսայական այդ կազմակերպութիւնների բոլշեւիկյան ամբապընդման ուղիով: Բագվի Կոմիտեն մասսաները մոբիլիզացիայի յե յենթարկել պայքարի համար՝ նախապատրաստական աշխատանք տանելով ընդհանուր գործադուլի համար, վորը պետք է ամբապընդեր պայքարող բանվորների միութիւններու դասակարգային համերաշխութիւնը, դրանց հակադրելով նավթային արքաների ու ցարական ադմինիստրացիայի ձուլված, միացիալ ուժերին:

1908 09 թվերի «փեշքեշային» անհաշող գործադուլների մեծ մասի փորձը՝ հրահրել է բանվորներին մասնակի, անշատված ցույցերից, նագրադներ տալու լողունգի անվան տակ՝ անցնելու դեպի Բագվի ընդհանուր գործադուլը, հենց զրանով ել առանձին ֆիրմաներում գործադուլ անելու տակտիկայից՝ անցնելու դեպի ընդհանուր գործադուլը:

Բագվում կապիտալիստական հարձակումը հեշտանում էր մի շարք պատճառներով: Նախ այստեղ իր ազդեցութիւնները ցույց տալիս ամբողջ Ռուսաստանում հակահեղափոխութեան

հարձակումը և ստալիպինյան հունիս 3-յան ռեժիմի հաստատումը: Յերկրորդը, մեծ դեր է խաղացել ցարական սոցիալիստացիայի լակեյական կամակատարութիւնը՝ ժանդարմ Մարտինովի գլխավորութեամբ, վոր գործում էր նավթային արքաների հաշիւին ապրող «ղոչիները» բանդիտական շոկատների հետ ձեռք-ձեռքի տված: 3-րդը արտահայտվում էր բանվորների համեմատաբար թույլ կազմակերպվածութիւնը, վոր պայմանավորված էր նավթահանքային մասսաների վոչ մշտական կազմով, վորի նշանավոր մասը հոսում էր գյուղից: Զորքորը, մեծ դեր է յիւն խաղում աշխատավարձի առանձնահատուկ ձեւերը, նրա բաժանումն «խակական» աշխատավարձի և նագրադնոյի, բնակարանային, բաղնիսի վճարը և այլն, վոր զանազան պատրվակներով հեշտացնում էր աշխատավարձի կրճատումը:

Իգուր չե, վոր Ռոդչիլդի հավատարիմ շուն — կառավարիչ Բարսկին նագրադնոյի վճարումը պահանջող բանվորներին քշելով ասել էր. — «Դուրս կորեք, գործադուլ արեք, յեթե ուզում եք: Ֆիրման ձեզ սուբսիդիաներ է նվիրել և նահետ կվերցնի ձեզից, յերբ վոր ուզենա»: Բավական է բերել մի քանի որինակներ համոզվելու համար, թե ինչպիսի զարհուրելի հակահեղափոխական տերրոր է յեղել սահմանված Բագվի բանվորների հանդեպ «Բագվի ընկ.» Բալխանու

զլիավոր գրասենյակի կառավարիչը բանվորների կողմից արված պահանջին—բնակարանային վրձարը տալու մասին՝ լկտիորեն պատասխանել է. «Յես վարձում եմ բանվորներին և վոչ թե նըրանց կանանց»: Միրզոյեֆն իր հանքային հանրակացարաններն իսկական բանտ եր դարձրել, վորտեղ չէյին թույլատրում բանվորների մոտ գալ մինչև իսկ հարազատներին, իսկ բնակարանային վճար չտալու նպատակով՝ նա արգել է բանվորներին ամուսնանալու առանց իր թույլտրվության: Ծեծն ու սպանությունները սովորական յերևույթներ էյին դարձել:

Դաժան ռեակցիայի այդ տարիներին բոլշևիկները Բագվի կազմակերպությունն ընկ. Ստալինի ղեկավարությամբ կարողացել է մոբիլիզացիայի յենթարկել, պայքարի հանել բանվոր դասակարգը: 1909 թվի մայիսմեկյան քաղաքական գործադուլը, վորի ժամանակ հանքերում գործադուլ էյին արել 2537 բանվոր, արգեն բանվորների անձնագոծ պատրաստականության ցայտուն ապացույցն եր հանդիսանում՝ բոլշևիկյան կուսակցության դրոշի տակ պայքարելու համար:

1909 թվականը յերկարատև արդյունաբերական անկման վերջանալու և արդյունաբերական վերելքի, ճիշտ է ժամանակավոր վերելքի տարի եր Ռուսաստանում, մանավանդ Բագվի նավթարդյունաբերության մեջ: Այդ ժամանակավոր աշ-

խուժացումը նպաստում եր նավթարդյունաբերողների «գործերի դրստվելուն»: Բայց դա նաև հիմք հանդիսացավ բանվոր դասակարգի համար պաշտպանվելուց, բուրժուազիայի վրա հակահարձակման անցնելու հաջողության համար:

«Բակինսկիյ Պրոլետարիյ» բոլշևիկյան թերթը (1909 թվի ոգոստոսին) բոլորովին ճիշտ կերպով գրել է, վոր բանվորները կշահեն այդ արդյունաբերական, թեկուզ և ժամանակավոր, վերելքից: «Բանվորները հնարավորություն կըստանան հանգստանալու և հավաքելու իրենց ուժերը: Ոգտվելով բարեհաջող պայմաններից՝ նըրանք տնտեսական գործադուլներ կսկսեն և դըրանց ընթացքում կուժեղացնեն իրենց լեզալ և անլեզալ կազմակերպությունները, ավելի սերտորեն կհամախմբվեն նրանց շուրջը: Այդ բոլորը նրանց հնարավորություն կտա գործնակա-նում նախապատրաստվելու ապագա հեղափոխական հարձակման համար»:

Ընկ. Ստալինի նամակը հանձարեղ պարզությամբ յերևան է հանում նավթարդյունաբերության զարգացման առանձնահատկությունները ռեակցիայի տարիներում, և տալիս է մեզ լենինյան ստրատեգիայի և տակտիկայի կիռարման փայլուն օրինակը դասակարգային պայքարում՝ բազմազգի Բագվի դժվարագույն պայմաններում:

Նամակի՝ հանքային ինքնավարությանը վերաբերվող մասը ցույց ե տալիս «զեմակի ռեֆորմի» դասակարգային եյուլթյունը, վոր կառավարությունը ծրագրել եր կիրառելու Բազվում՝ նավթային աշխարհի խոշորագույն ինքնակալների շահերի համար: Նախագիծը 23 խոշոր նավթարդյունաբերողներին ինքնավարության մեջ չորս անգամ ավելի իրավունք ե տալիս, քան հանքային ռայոնի հարյուր հազար բանվոր բրնակչությանը: Դրա հետ միասին ընկ. Ստալինի նամակը ցույց ե տալիս, թե ինչպես ռեակցիայի պայմաններում պիտի ռգտագործել լեզալ հնարավորությունները:

Հաշվի առնելով, վոր հանքային ինքնավարությունը պետք ե աշակցեր բաժան-բաժան յեղած նավթարդյունաբերողներին մի միասնական ջուկատ կազմելու, վորը պիտի ցուցադրեր իր ընդհանուր պահանջներն իր ներկայացուցիչների միջոցով, Բազվի Կոմիտեն վորոշեց ռգտագործել նախագծվող ինքնավարությունը «նրա մեջ մասնակցելու նպատակով բանվորների ընդհանուր անտեսական կարիքների համար ազիտացիա անելու և բանվորներին ուժեղ կերպով կազմակերպելու համար»: Բազվի բոլշևիկները պետք ե ռգտագործեյին «զեմակի կամպանիան» բանվոր դասակարգի միասնություն ստեղծելու համար, ընդգծելով ցարիզմի տապալման և սահմանադիր

ժողովի հրավիրման անհրաժեշտությունը: Հանքային ինքնավարության հարցի շուրջը՝ Բազվի բոլշևիկների տարած պայքարը ավելի քան մեծ նշանակութուն ուներ ամբողջ կուսակցության համար, վորովհետե նա տեղի ուներ այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, յերբ տեղի ուներ մի կողմից՝ ռոզովիստների, ուլտիմատիստների ֆրակցիոն պառակտիչ աշխատանքը, վորոնք ժընտում եյին լեզալ հնարավորությունների ռգտագործման անհրաժեշտությունը, իսկ մյուս կողմից՝ լիկվիդատորների աշխատանքը:

Այն, ինչ գրված ե ընկ. Ստալինի «Նամակ Կովկասից»-ում Բազվի հանքային ինքնավարության մասին՝ մի քանի եջերում սոյսուում ե մինչև վերջ այդ հարցն արտասովոր պարզությամբ, մինչդեռ մենշևիկներն այդ հարցի առթիվ գրել եյին մի մեծ, բայց դատարկ գիրք:

Ընկ. Ստալինի նամակի վերջին մասը նվիրված ե Բազվի կուսակազմակերպության դրությանը: Վարպետորեն կիրառելով դիալեկտիկական մեթոդն ընկ. Ստալինը բացահայտում ե Բազվի յուրահատուկ պայմանները ռեակցիայի տարիներում, վորը կայանում եր հավաքվելու վորոշ հնարավորության մեջ՝ հանքագործարանային հանձնաժողովների, յեղած լեզալ հնարավորությունների գոյության մեջ: Ընկ. Ստալինը գրում ե. «Դրա շնորհիվ կազմակերպությունը

բավականին շատ կապեր ունի, բայց այդ կապերը չեն ոգտագործվում ուժերի և միջոցների պակասութան հետևանքով»:

Ընկ. Ստալինը Բազվի բոլշևիկներին տալիս է գործողութունների պարզորոշ ծրագիր, մատնանշելով, վոր անհրաժեշտ է՝ անհապաղ ծավալել բանավոր և գրավոր ագիտացիա, առանձնապես թուրքերեն և հայերեն լեզուներով, հրատարակել Համաանդրկովկասյան որգան 3-4 լեզվով և կարգավորել լուրջ պրոպագանդիստական աշխատանքը: Բոլշևիկների Բազվի կազմակերպութունը 1909 թվին իրենից ներկայացնում էր թվով փոքր, բայց գաղափարապես բավականին ուժեղ բոլշևիկյան մի կազմակերպութուն, վոր կանգնած էր բոլշևիզմի դիրքերում և շարունակում էր մնալ մենշևիկների հետ չմիացած մի կազմակերպութուն: Բազվի Կոմիտեյի բանաձևը, վորի մասին խոսում է ընկ. Ստալինը իր նամակում, ապացուցում է շոշափելի կերպով ընդհանուր կուսակցական հարցերում Բազվի բոլշևիկյան կազմակերպության քաղաքական գծի ճշտութունը:

«Բակինսկի Պրոլետարիյ»-ի № 7-ի խմբագրական հոդվածը խոսում է Բազվի բոլշևիկների վերաբերմունքի մասին՝ «Պրոլետարիյ»-ի ընդլայնած խմբագրության բանաձևի և ներկուսակցական տարաձայնութունների նկատմամբ, մաս-

նավորապես ոտգովիզմի, ուլտիմատիզմի և աստվածաշինության նկատմամբ: «Բազվի Կոմիտեն գտնում է, վոր խմբագրության փոքրամասնության (այսինքն Մաքսիմովի և կամպանիայի) տեսակետը չի համապատասխանում կուսակցության և պրոլետարիատի շահերին և դրա համար վճռականորեն արտահայտվում է հոգուտ խմբագրության մեծամասնության բռնած դիրքի»:

Այդ հոդվածը ցույց է տալիս վոր Բազվի բոլշևիկները Բազվի Կոմիտեյի գլխավորությամբ պաշտպանել են լենինյան տեսակետը՝ պայքարելով վոչ միայն մենշևիզմի և լիկվիդատորության դեմ, այլև այն հոսանքների դեմ, վորոնց ներկայացուցիչներն էին Ա. Բոգդանովը (Մաքսիմովը) և ուրիշները:

Պակաս բնորոշ չի Բազվի բոլշևիկները պայքարը հանուն բանվորների ինտերնացիոնալ միասնության: Բազվի Կոմիտեյի 1909 թվի թուրքիկներում կարգում ենք. «մեզ մոտ Բազվում ամեն ինչ ամենաայլանդակ և հրեշավոր ձևեր է ընդունում: Կարծես հանկարծ հողից դուրս յեկած գիշատիչ նավթարդունաբերական կապիտալն, վորպես թե մի կախարդական գավազանի շարժումով բերել է Կովկասի գանազան անկյուններից քաղցած, տկուր մասսաներ, վորոնք իրենց ընդհանուր աշխատանքով պետք է

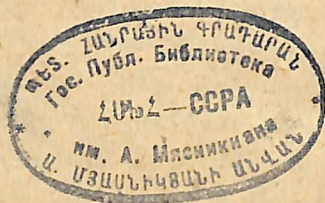
հարյուր միլիոններ վաստակելին իրենց շահագործողների համար»։ Լեզունների, ազգությունների, կրոնների տարբերությունը—այդ բոլորը մեծ արգելք են հանդիսացել բանվորների անհրաժեշտ համախմբման և համերաշխության գործում։ Բայց կյանքը կատարել է իր գործը. նավթարդյունաբերական կապիտալի դեմ մղած պայքարն արագությամբ համախմբել է զանազան ազգությունների բանվորներին և միացրել նրանց մի ամբողջության մեջ։

Պայքարելով մենշևիկներին, եսերներին, դաշնակիների և թուրք նացիոնալիստների բանվորների վրա ունեցած ազդեցության դեմ՝ Բազվի Կոմիտեն դնում և գործնականորեն իրականացնում էր բազմազգի պրոլետարիատի համախմբման խնդիրները՝ սոցիալիզմի համար տարվող հետևողական պրոլետարական պայքարի ուղիով։ Առանձնապես բարդ է յեղել այդ խնդիրն ազգային թշնամության պայմաններում, թշնամություն, վորը բորբոքում էին բուրժուազիան ու կառավարությունը 1905 թվի հեղափոխությունից հետո։ Բազվի Կոմիտեյի այդ նույն թուուցիկն ասում էր՝ «Ազգային հարցը, ազգային անտոգոնիզմը գոյություն է ունենալու այնքան ժամանակ, վորքան գոյություն ունի բուրժուազիան»։ Միայն մասնավոր սեփականության, շահագործ-

ման և դասակարգային տիրապետության կործանումն է, վոր կարող է վերջ դնել բոլոր տեսակի ճնշումներին և դրանց թվում՝ ազգային ճնշմանը»։ Ռեակցիայի տարիներում Բազվի կազմակերպության առաջ կանգնած բոլոր դժվարությունների լուծման խնդրում՝ վճռական դեր է խաղացել ընկ. Ստալինը։

Ընկ. Ստալինի նամակը միջազգային ահագին նշանակություն ունի։ Լենինի աշխատությունների և ընկ. Ստալինի մյուս հոդվածների հետ միասին յեղբայրական կոմկոսակցությունները պետք է ուշադրությամբ ուսումնասիրեն այդ նամակը, վորպես մարքսիստական դիալեկտիկայի կիրառման փայլուն որինակ, բանվոր դասակարգը նվաճելու համար մղվող պայքարում։ Բազվի և Ադրբեջանի կազմակերպության համար «Նամակ Կովկասից»-ը, նավթի և բամբակի պլանների կատարման և գերակատարման, գարնանացանի բույսերից անցկացման համար մղվող պայքարի դրոշն ու ծրագիրը պիտի դառնա։ Իր հերոսական անցյալում ունենալով սոցիալիզմի համար մղած իսկական լենինյան պայքարի լավագույն որինակներ՝ Բազվի և Ադրբեջանի կազմակերպությունները պետք է տասնապատկեն իրենց ուժերը և գործով ցույց տան իրենց՝ վորպես

արժանի շարունակողներ այն մեծ պայքարի,
վորը տարել է Բազմում ցարական ռեակցիայի
ամենածանր տարիներում կուսակցության և
համաշխարհային պրոլետարիատի առաջնորդ ընկ.
Ստալինը:



ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՍՊԵՐՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

50 409.

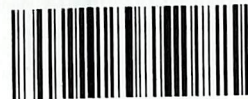
53



I. STALIN
QAFQASJADAN MƏKTUB

Azərbaycan — Бакы — 1933

« Ազգային գրադարան



NL0179049

